

Achtergronden van de zaak Staal versus JMW

Marcel en Philip Staal maken bij de rechtbank bezwaar tegen een voorgenomen fusie van een aantal voormalige Joodse weeshuizen met de Stichting Samenwerkingsverband JMW. De gebroeders Staal stellen dat zij een claim hebben op één van de voormalige Joodse weeshuizen van € 1,6 miljoen.

Archief Philip Staal

Opvang van Joodse oorlogspleegkinderen na de oorlog

De ouders van de gebroeders Staal zijn in de oorlog in het vernietigingskamp Sobibor vermoord. Beide broers zijn na de oorlog door de rechter geplaatst in het weeshuis van de Rudelsheimstichting. Een oom werd als toezienend voogd door de rechter benoemd. De Rudelsheimstichting verzorgde de opvoeding van de gebroeders Staal en beheerde de nalatenschap van hun ouders. De verantwoordelijkheid van de Rudelsheimstichting eindigde met het meerderjarig worden van de jongens en de overdracht van de nalatenschap.

De vermeende claim

De gebroeders Staal stellen:

- a. dat de nalatenschap van hun ouders door de Rudelsheimstichting niet goed beheerd zou zijn, en
- b. dat de nalatenschap van hun ouders na hun meerderjarig worden niet zou zijn uitgekeerd.

JMW als opvolger van Joodse voogdijorganisaties

JMW beheert vele archieven en is de feitelijke opvolger van onder andere de Rudelsheimstichting. JMW probeert als Joodse organisatie altijd, ook zestig jaar na dato, om de vele informatievragen over banktegoeden (Liro), Duitse herstelbetalingen inzake inboedels (Jokos) e.d. met de grootste zorgvuldigheid te behandelen. Tussen 1997 en 2004 zijn ruim 5.500 informatievragen onderzocht en beantwoord. In enkele tientallen gevallen is op grond van dergelijk onderzoek een bedrag uitgekeerd. Ook in het geval van de gebroeders Staal heeft JMW zorgvuldig en uitgebreid onderzoek gedaan.

Eerste onderzoek (november 2002)

Naar aanleiding van vragen van de gebroeders Staal over het beheer van het vermogen van hun ouders schakelde JMW Elma Verhey in. Verhey is onderzoeksjournaliste bij Vrij Nederland en publiceerde in 1991 een standaardwerk over de geschiedenis van de Joodse oorlogspleegkinderen. Sinds 2000 verrichten Verhey en de historica Pauline Micheels onderzoek naar het beheer van de vermogens van Joodse oorlogspleegkinderen. Dit onderzoek zal begin 2005 worden gepubliceerd.

Verhey komt in haar rapportage tot de volgende eindconclusie: *"(ik) concludeer (...) dan ook dat het mij nagenoeg uitgesloten lijkt dat Le-Ezrath Ha-Jeled of de Rudelsheimstichting op enigerlei wijze oneigenlijk gebruik heeft gemaakt van de erfenis van de broers Staal."*

Tweede onderzoek (juni 2003)

De gebroeders Staal legden deze conclusie naast zich neer. Philip Staal bracht daarop zelf een onderzoeksrapport uit met een groot aantal vragen aan JMW. Kern van dit rapport is enerzijds een vermogensoverzicht dat in opdracht van het Nederlands Beheersinstituut in 1954 is gemaakt en anderzijds de eindafrekening die de Rudelsheimstichting in 1962 samenstelde bij het meerderjarig worden van Philip Staal.

Gezien de kritiek van de gebroeders Staal dat Verhey geen financieel deskundige is, legde JMW het rapport van de heer Staal voor aan drs. F. Hoek RA. Hoek was als forensisch accountant betrokken bij het onderzoek naar de Joodse tegoeden door de (Staats)Commissie Kordes en wordt algemeen beschouwd als financieel specialist op dit terrein. Voorts won JMW informatie in bij Verhey over de werkwijze van de Joodse voogdij-instellingen en verrichtte zelf onderzoek naar aanleiding van de vragen van de gebroeders Staal.

In de reactie van JMW en het daarbij gevoegde rapport van Hoek worden de vragen van de gebroeders Staal uitgebreid beantwoord. Waar mogelijk wordt een reconstructie gemaakt van posten in het vermogensoverzicht en de eindafrekening die onduidelijkheden opleverden. Hoek constateert in zijn rapportage dat op basis van het genoemde vermogensoverzicht en de eindafrekening geen conclusies kunnen worden getrokken over de aan de gebroeders Staal uitbetaalde gelden.

Conclusies JMW

Uit deze door JMW ingestelde onderzoeken constateert JMW het volgende:

1. Op nagenoeg alle vragen van de gebroeders Staal over het vermogensoverzicht en de eindafrekening is een feitelijk of aannemelijk antwoord te geven.
2. De Rudelsheimstichting heeft bij het meerderjarig worden van de gebroeders Staal een afrekening gemaakt die - zoals gebruikelijk - gecontroleerd is door meerdere accountants en de toeziend voogd van de gebroeders Staal (zoals gezegd de oom van de gebroeders Staal en zelf accountant). De eindafrekening is vervolgens goedgekeurd door de rechter.
3. Van Marcel Staal, wonende in Israël, is een algemene volmacht gevonden die zijn oom, de voormalig toeziend voogd, machtigt tot alle financiële handelingen die nodig zijn voor het beheer van zijn financiën in Nederland.
4. De gebroeders Staal hebben toegegeven in de jaren 1960 aanzienlijke sommen geld via hun oom te hebben ontvangen.

JMW concludeert op grond van de uitvoerige en zorgvuldige onderzoeken dat er geen onregelmatigheden of onzorgvuldigheden hebben plaatsgevonden, noch in het beheer van de erfenis van de minderjarige gebroeders Staal, noch bij de overdracht van die erfenis. JMW acht het meer dan aannemelijk dat beide broers hun oom en voormalig toeziend voogd hebben gemachtigd hun erfenis, waaronder een effectenportefeuille, te beheren.

Publiciteit

In juni 2004 heeft Philip Staal de publiciteit gezocht. De broers kunnen zich niet bij de conclusies uit het onderzoek neerleggen en voeren pressie uit op JMW om hun vermeende claim van €1,6 miljoen uit te betalen. Zware beschuldigingen, waaronder het vervalsen van de algemene volmacht aan de oom van de gebroeders Staal en het verduisteren van gelden, worden geuit tegen JMW en medewerkers van de Rudelsheimstichting. De gebroeders Staal zijn cliënt van JMW en vallen onder de privacybepalingen. JMW heeft de gebroeders Staal daarom verzocht om toestemming te geven gedetailleerd op de ernstige beschuldigingen te reageren. De gebroeders Staal hebben zonder opgave van redenen echter geweigerd aan JMW deze toestemming te geven.

Beroep op verjaring

Een beroep op verjaring ligt binnen de Joodse gemeenschap gevoelig. In de Tweede Wereldoorlog zijn Joden immers vaak hun eigendommen ontnomen. Soms pas na vele jaren, vaak pas na het verloop van de wettelijke verjaringstermijn, konden deze eigendommen worden achterhaald en een vordering worden ingesteld. Joden en Joodse organisaties werden in dat soort zaken dan ook regelmatig geconfronteerd met een van weinig begrip getuigend beroep op verjaring.

In het geval van de gebroeders Staal is hen ruim 40 jaar geleden een eindafrekening door de Rudelsheimstichting verstrekt. Vanaf dat moment waren de broers – via deze eindafrekening – op de hoogte van het saldo van deze eindafrekening, waaronder een effectenportefeuille. De verjaringstermijn voor geschillen over deze eindafrekening is reeds vele jaren verlopen. De gebroeders Staal zijn echter pas in 2000 met hun vermeende claims naar voren gekomen.

Gezien de onderzoeken die JMW heeft verricht, de afwezigheid van elk spoor van onregelmatigheden en het lange tijdsverloop, alsmede de buitengewone aanslag op tijd en energie van de instelling, is JMW na zorgvuldige afweging dan ook tot de conclusie gekomen dat een beroep op verjaring in dit geval geëigend is.

Fusievoorstel

JMW heeft bij de Kamer van Koophandel een voorstel neergelegd voor de fusie van verschillende Joodse voogdij-instellingen, waaronder de Rudelsheimstichting, met de stichting Samenwerkingsverband JMW. Deze stichting beheert al sinds 1986 de gelden van de voogdij-instellingen en voorziet jaarlijks in het exploitatietekort van JMW. De fusie werd noodzakelijk toen bleek dat een aantal voogdij-instellingen juridisch in staat van ontbinding verkeert. Deze fusie formaliseert de situatie die materieel al sinds 1986 bestaat en biedt een oplossing voor de in ontbinding zijnde voogdij-instellingen. De stichting Samenwerkingsverband neemt daarbij als verkrijgende rechtspersoon alle rechten en plichten over van de Joodse voogdij-instellingen.

De voorgenomen fusie staat in geen enkel verband met de vermeende claims van de gebroeders Staal. Voor de gebroeders Staal heeft deze fusie ook geen nadelige effecten, omdat de stichting Samenwerkingsverband alle rechten en verplichtingen van onder meer de Rudelsheimstichting overneemt. Zelfs indien de gebroeders Staal een vordering op de Rudelsheimstichting zouden hebben, dan kunnen zij die vordering na de fusie op de stichting Samenwerkingsverband verhalen. Aangezien de gefuseerde stichting Samenwerkingsverband meer vermogend zal zijn dan de Rudelsheimstichting op zich, zouden de gebroeders Staal er door de fusie zelfs op vooruit gaan. Niettemin hebben de gebroeders Staal verzet tegen de fusie aangetekend.